

منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران

مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۸۳/۶/۳۱)

مقدمه

منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران با الهام از شریعت جامع اسلام و نظام حقوقی آن و با تکیه بر شناخت و ایمان به خداوند متعال و با هدف تبیین نظام‌مند حقوق و مسئولیت‌های زنان در عرصه‌های حقوق فردی، اجتماعی و خانوادگی تدوین گردیده است. این منشور اهتمام بر تبیین حقوق و تکالیف زنان در اسلام داشته و مبتنی بر قانون اساسی، اندیشه‌های والای بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران و رهبر معظم انقلاب و با بهره‌گیری از سند چشم‌انداز ۲۰ ساله و سیاست‌های کلی نظام و با لحاظ قوانین موجود و خلأها و کاستی‌های آن و به منظور تحقق عدالت و انصاف در جامعه زنان مسلمان می‌باشد. این منشور با دیدی جامع و فراگیر تنظیم گردیده لذا مشتمل بر حقوق و تکالیف امضایی، تأسیسی و حقوق حمایتی و نیز حقوق مشترک بین همه انسانها است.

ماده واحده

منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران بر اساس بندهای ۱ و ۱۸ وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی و اجتماعی در ۳ بخش و ۵ فصل و ۱۴۸ بند در جلسه شماره ۵۴۶ مورخ ۱۳۸۳/۶/۳۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی تصویب شد و کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط مکلفند بر حسب وظایف دستگاهی و سازمانی جهت سیاست‌گذاری، اتخاذ تدابیر قانونی، تصمیمات و برنامه‌ریزی راجع به زنان، قواعد و اصول مندرج در این منشور را رعایت نمایند. این منشور مبنای معرفی و تبیین جایگاه زن در نظام جمهوری اسلامی ایران در مجامع بین‌المللی نیز قرار می‌گیرد.

تبصره: شورای فرهنگی و اجتماعی زنان مکلف است هر دو سال یکبار پس از تصویب این منشور، نسبت به ارزیابی وضعیت زنان ایران اقدام نموده و گزارش ارزیابی در خصوص پیشرفت‌های موجود در راستای تحقق آن و همچنین موارد نقض حقوق زنان را به شورای عالی انقلاب فرهنگی منعکس نماید.

منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران

نکاتی چند در خصوص منشور

۱- در این منشور حق به معنای توانایی، امتیاز و مصونیت است و مسئولیت به معنای تکالیفی است که زن نسبت به دیگران بر عهده دارد.

۲- در مواردی که تکالیفی متوجه افراد جامعه بوده و زنان از ثمره انجام آن تکالیف برخوردار می‌شوند، آن تکالیف به صورت حق زنان ذکر شده و از بیان مستقیم مسئولیت‌های دیگران نسبت به زنان خودداری شده است.

۳- از آنجا که در قوانین اسلامی، افراد نسبت به خدا، خود، جامعه و هستی مسئول می‌باشند سعی شده تا مسئولیت زنان نیز نسبت به موارد مذکور ذکر گردد. پرواضح است که در صورت فقدان شرایط عام تکلیف (عقل، بلوغ، اراده و ...) زنان نیز فاقد مسئولیت خواهند بود. در ضمن، با بکار بردن کلمه حق یا مسئولیت، نوع ارتباط زنان با مسئله مورد نظر مشخص شده است.

۴- سعی شده است کلیه حقوق و مسئولیت‌های زنان اعم از مشترک بین زنان و مردان و یا ویژه زنان ذکر شود و دلایل این امر به قرار ذیل است:

الف- از آنجا که در مجامع بین‌المللی بحث و جدال فراوان در زمینه حقوق انسانی زنان وجود دارد و آنان در صدد اثبات حقوق انسانی منطبق با دیدگاه غربی برای زنان می‌باشند و از طرفی کشورهای مختلف بر اساس فرهنگ‌های متفاوت خود نمایانگر دیدگاه نظام جمهوری اسلامی ایران می‌باشد حقوق انسانی زنان دارند، لازم بود تا در منشور که نمایانگر دیدگاه نظام جمهوری اسلامی ایران می‌باشد حقوق انسانی زنان، حقوق مشترک بین زن و مرد و نیز حقوق ویژه زنان در موضوعات مختلف ذکر شود تا مشخص گردد که نظام جمهوری اسلامی ایران اساساً چه حقوق و مسئولیت‌هایی را برای زنان قائل است.

ب- در اندیشه اسلامی، زنان و مردان در حقوق انسانی خویش عموماً مشترک می‌باشند ولی از آنجا که در مراحل اقدام و اجرا ممکن است تبعیض‌هایی صورت گیرد، جهت تاکید، این دسته از حقوق نیز با عنوان حقوق زنان ذکر شده است.

ج- از آنجا که این منشور فقط در صدد بیان حقوق زنان می‌باشد، حقوق سایر اقشار اجتماعی در آن ذکر نشده است هر چند در مرحله اجرا با توجه به سایر قوانین و سیاست‌ها، به حقوق سایر اقشار اجتماعی نیز توجه لازم خواهد شد.

۵- این منشور در صدد بیان نحوه اجرای حقوق نیست بنابراین لازم است با توجه به ساختار قوانین در جای خود ضمانت اجرا برای آن در نظر گرفته شود.

۶- از آنجا که منشور فقط در صدد بیان قوانین نبوده بلکه توجه به فرهنگ‌سازی نیز داشته است لذا برخی موارد اخلاقی لازم‌الاجرا نیز در زمره حقوق و مسئولیت‌های زنان ذکر شده است.

۷- در منشور سعی شده تا حد امکان، حقوق و مسئولیت‌های کلی و اساسی ذکر گردد و از بیان مصادیق صرف نظر شود. ولی از آنجا که طرح پاره‌ای از مصادیق حقوقی یا مسئولیت‌ها در منازعات بین‌المللی و یا فرهنگ داخلی نیاز به تاکید و شفاف‌سازی داشته است به صورت مشخص بیان شده است.

۸- در ساختار منشور، حقوق و مسئولیت‌های زنان با استقراء به صورت ذیل تقسیم شده است.

حقوق فردی، حقوق خانوادگی، حقوق اجتماعی (که حقوق اجتماعی بر حسب موضوع به حق سلامت، حقوق فرهنگی، حقوق اقتصادی، حقوق سیاسی و حقوق قضایی دسته‌بندی شده است).

۹- منشور در صدد ارائه دیدگاه‌های نظام جمهوری اسلامی ایران (منطبق با فقه شیعه و نظام حکومتی جمهوری اسلامی ایران) در زمینه مسائل زنان می‌باشد و می‌تواند محور گفتگو با دیگر کشورهای اسلامی در خصوص مسائل زنان قرار گیرد و قدمی موثر در مسیر تهیه و تدوین سندی دیگر با همکاری و اتفاق نظر کشورهای مختلف اسلامی در سطح بین‌الملل به حساب آید.

۱۰- هر چند موازین شرع بر اطلاق و عموم همه بندهای منشور حاکم است ولی در مواردی که در ارتباط با حق یا مسئولیتی به دلایلی، تاکید به رعایت موازین شرع لازم بود، این عبارت مجدداً ذکر شده است.

۱۱- از آنجا که منشور فقط در صدد بیان حقوق و مسئولیت‌های زنان بوده، از ذکر نام فرد یا نهادی که مسئول اجرای این حقوق است خودداری نموده، پرواضح است که این سند مبنای سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و قانونگذاری در امور زنان در کلیه دستگاه‌ها خواهد بود.

اصول و مبانی

منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران با الهام از شریعت جامع و معتدل اسلام به منظور ایجاد زمینه رشد هماهنگ و متوازن ابعاد مادی و معنوی در زندگی فردی و اجتماعی و با عنایت به آزادی مسئولانه زنان و کرامت انسانی آنها، با توجه به تناسب بین حقوق و مسئولیت‌ها، شکل گرفته است.

این منشور با تکیه بر شناخت و ایمان به خداوند متعال به عنوان مبدأ هستی و خالق موجودات و اختصاص تشریح به او و لزوم تسلیم در برابر امر او با بهره‌گیری از قرآن و سنت اهل بیت (ع) و عقل با اذعان به نقش بنیادی آنها در استنباط و بیان قوانین و احکام الهی و با توجه به مقتضیات زمان و مکان، با پرهیز از آمیزه‌های فکری مغایر با اسلام (۱) و به دور از تحجر فکری و خرافات و خودباختگی فرهنگی در مقابل بیگانه تدوین گردیده است و بیانگر جایگاه زن بر اساس اصول و ضوابط اسلامی است که این اصول انعکاس خواست قلبی امت اسلامی ایران می‌باشد.

مبنای اساسی منشور بر این اعتقاد بنیادین استوار است که در اسلام، زن و مرد در فطرت و سرشت (۲)، هدف خلقت، برخورداری از استعدادها و امکانات، امکان کسب ارزش‌ها، پیشتازی در ارزش‌ها و پاداش و جزای اعمال فارغ از جنسیت، در برابر خداوند، یکسان می‌باشند و فقط به واسطه رشد همه جانبه انسانی در سایه دانش و علم، تقوای الهی و ایجاد جامعه‌ای شایسته بر یکدیگر مزیت دارند.

از سوی دیگر زن و مرد از نظر ویژگی‌های جسمی و روانی دارای تفاوت‌هایی می‌باشند که این تفاوت‌های مبتنی بر حکمت الهی و به عنوان راز تداوم حیات بشر، کلیت منسجمی را تشکیل می‌دهد تا در نهایت، رابطه متقابل ناشی از تناسب فکری و عاطفی میان آن دو، حیات معقول و والای انسانی امکان و تداوم یابد. لذا این تفاوت‌های طبیعی منشاء تفاوت‌های حقوقی می‌شود که مبتنی بر عدالت خداوند متعال است، لذا منجر به کم‌شدن ارزش زن یا تبعیض ظالمانه بین زن و مرد نمی‌گردد. به جهت اشتراک زن و مرد در حقیقت انسانی، در بیشتر موارد زن و مرد در نظام حقوقی اسلام از حقوق و مسئولیت‌های یکسان برخوردار می‌باشند. تفاوت در حقوق و مسئولیت‌ها امری است که نشان‌دهنده برتری جنسی بر جنس دیگر نمی‌باشد و عمدتاً مولود عناوین حقوقی خاصی است که هر یک از زن و مرد به تناسب نقش‌های ویژه و بدل‌ناپذیر در خانواده پیدا می‌کند این تفاوت از آن جهت است که امکان وجود سلامت مادی و معنوی خانواده به عنوان اصلی‌ترین نهاد جامعه که جایگاه حقیقی پیدایش و پرورش انسان است تامین گردد.

بخش اول: حقوق و مسؤلیت‌های فردی زنان

- ۱- حق برخورداری از حیات شایسته و تمامیت جسمانی و مسؤلیت محافظت از آن در مقابل هر گونه بیماری، حادثه و یا تعدی.
- ۲- حق برخورداری از تکریم و مسؤلیت رعایت آن برای دیگران.
- ۳- حق آزادی اندیشه و مصونیت از تعرض و عدم امنیت در داشتن اعتقاد.
- ۴- حق و مسؤلیت فرد در برخورداری از ایمان، تقوا و حفظ آن و تکامل معنوی در عرصه باورها و رفتارها.
- ۵- مصونیت جان، مال و حیثیت زنان و زندگی خصوصی آنان از تعرض غیر قانونی.
- ۶- حق برخورداری از عدالت اجتماعی در اجرای قانون بدون لحاظ جنسیت.
- ۷- حق داشتن نام، حفظ یا تغییر آن، همچنین نسب و حفظ آن.
- ۸- حق تابعیت کشور ایران برای هر زن ایرانی و سلب تابعیت به درخواست خود او.
- ۹- آزادی زنان پیرو مذاهب اسلامی و اقلیت‌های دینی رسمی در انجام مراسم و تعلیمات دینی و احوال شخصی بر طبق آیین خود در محدوده قانون.
- ۱۰- آزادی زنان ایرانی در استفاده از پوشش و گویش‌های بومی و اجرای آداب و سنت‌های محلی در صورت عدم مغایرت با اخلاق حسنه.
- ۱۱- مصونیت زنان از ضررهای مادی و معنوی با توجیه اعمال حق دیگران.
- ۱۲- حق و مسؤلیت حفظ ویژگی‌های خلقتی متفاوت زنان با مردان.
- ۱۳- حق بهره‌مندی از محیط زیست سالم و مسؤلیت محافظت از آن.

بخش دوم: حقوق و مسئولیت‌های خانوادگی زنان

فصل اول: حقوق و مسئولیت‌های دختران در خانواده

- ۱۴- حق برخورداری دختران از سرپرستی شایسته توسط والدین.
- ۱۵- حق برخورداری دختران از نفقه شامل: مسکن، پوشاک، تغذیه سالم و کافی و تسهیلات بهداشتی جهت تامین سلامت جسمانی و روانی آنان.
- ۱۶- حق تعلیم و تربیت دختران و ایجاد زمینه شکوفایی استعدادها و خلاقیت‌های آنان.
- ۱۷- حق تامین نیازهای عاطفی و روانی دختران و برخورداری از رفتار ملامت‌آمیز والدین و مصونیت آنان از خشونت‌های خانوادگی.
- ۱۸- حق برخورداری از امکانات خانواده، بدون تبعیض میان دختر و پسر.
- ۱۹- حق دختران بی‌سرپرست و بدسرپرست در سرپرستی توسط بستگان یا داوطلبان تکفل با رعایت مصلحت آنان و برخورداری از حمایت و نظارت حکومت.
- ۲۰- مسئولیت احترام به والدین و اطاعت از دستورات مشروع آنها و رفتار نیکو نسبت به سایر اعضای خانواده.

فصل دوم: حقوق و مسئولیت‌های زنان در تشکیل و تداوم خانواده

- ۲۱- حق و مسئولیت زنان در تحکیم بنیان خانواده و برخورداری از امکانات و حمایت‌های قانونی لازم به منظور پیشگیری از بروز اختلافات و کاهش طلاق.
- ۲۲- حق بهره‌مندی از امکانات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جهت تسهیل امر ازدواج در زمان مناسب و مسئولیت خویشتنداری تا آستانه ازدواج.
- ۲۳- حق آگاهی از حقوق و تکالیف زوجین و آیین همسرداری و برخورداری از امکانات لازم در این زمینه.
- ۲۴- حق آشنایی با معیارهای مناسب همسرگزینی و شناخت و انتخاب همسر.

۲۵- حق و مسئولیت آگاهی و رعایت ضوابط دینی و قانونی در ازدواج از جمله یکسانی زوجین در باور به مبانی اعتقادی و دینی.

۲۶- حق تعیین شروط مورد نظر، ضمن عقد نکاح در چارچوب ضوابط شرعی و تضمین اجرای این شروط.

۲۷- حق ثبت ازدواج، طلاق و رجوع در مراجع رسمی و قانونی.

۲۸- حق برخورداری زن از حقوق مالی در ایام زوجیت.

۲۹- حق و مسئولیت تامین؛ تخصیص، طهارت و سلامت در ارتباط جنسی با همسر قانونی و حق اعتراض قانونی در صورت نقض آنها.

۳۰- حق و مسئولیت سکونت مشترک و حسن معاشرت و تامین امنیت روانی در روابط با همسر و حق اعتراض و طرح دعوا در مراجع قانونی در صورت سوء معاشرت همسر.

۳۱- حق و مسئولیت رشد علمی، معنوی و اخلاقی با همکاری و حمایت اعضای خانواده.

۳۲- حق و مسئولیت جهت انجام صله رحم.

۳۳- حق باروری، بارداری، تنظیم و کنترل آن و بهره‌مندی از آموزش‌ها و امکانات مناسب در این زمینه.

۳۴- حق برخورداری از حمایت‌های مادی و معنوی در ایام بارداری و شیردهی.

۳۵- مسئولیت رعایت حقوق جنین بویژه محافظت از حیات و رشد آن.

۳۶- حق و مسئولیت حضانت و تامین امنیت روانی و عاطفی فرزندان و تربیت شایسته دینی و اخلاقی آنان.

۳۷- حق برخورداری از حمایت و مشارکت همسر در تربیت فرزند.

۳۸- حق برخورداری مادران از امنیت مادی و معنوی خصوصاً در ایام سالمندی و از کار افتادگی.

۳۹- حق و مسئولیت زن نسبت به نگهداری و تامین معاش والدین نیازمند در حد استطاعت او.

فصل سوم: حقوق و مسئولیت‌های زنان در صورت انحلال خانواده

۴۰- حق جدایی از همسر در صورت عدم امکان سازش پس از مراجعه به دادگاه و ارائه دلایل موجه و مسئولیت رعایت قوانین طلاق.

۴۱- حق برخورداری از فسخ نکاح در صورت تدلیس و عیوب مقرر و اخذ خسارت در تدلیس.

۴۲- حق برخورداری زن از حقوق مادی خود هنگام انحلال خانواده و بهره‌مندی از رفتار نیکوی همسر هنگام جدایی.

۴۳- حق و مسئولیت حضانت فرزند و لزوم برخورداری از حمایت مالی پدر و حق ملاقات با فرزند در صورت انقضاء یا اسقاط دوران حضانت.

۴۴- حق بهره‌مندی زن از حقوق خویش در ایام عده و برخورداری از حق ازدواج پس از انقضاء عده.

۴۵- حق طرح دعوا در محاکم جهت ممانعت از ازدواج مجدد همسر در صورت عدم توانایی شوهر در تامین نفقه و اجرای عدالت و سایر حقوق.

۴۶- مسئولیت مدنی و کیفری پدر و مادر در قبال کوتاهی از محافظت کودک و مسئولیت والدین نسبت به ممانعت از بهره‌مندی فرزندان از ملاقات با آنان.

بخش سوم: حقوق و مسئولیت‌های اجتماعی زنان

فصل اول: حقوق و مسئولیت‌های سلامت جسمی و روانی زنان

۴۷- حق برخورداری از سلامت جسمی و روانی در زندگی فردی-خانوادگی و اجتماعی با توجه به ویژگی‌های زنان در مراحل مختلف زندگی و مسئولیت حفاظت از آن.

۴۸- حق بهره‌مندی از بهداشت (محیط، کار و ...) و اطلاعات و آموزش‌های مورد نیاز.

۴۹- حق مشارکت زنان در سیاستگذاری، قانونگذاری، مدیریت، اجرا و نظارت در زمینه بهداشت و درمان، بویژه در خصوص زنان.

- ۵۰- حق بهره‌مندی از برنامه‌ها و تسهیلات بهداشتی و درمانی مناسب جهت پیشگیری از بیماری و درمان بیماری‌های جسمی و اختلالات روانی زنان.
- ۵۱- حق زنان در انتخاب فرد و مرکز ارائه‌کننده خدمت در امر سلامت، بر اساس ضوابط اسلامی و استانداردهای علمی و پزشکی و بهره‌مندی از اطلاعات مناسب و کافی برای انتخاب آگاهانه و بهینه آنان.
- ۵۲- حق آگاهی و مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌های مربوط به کنترل باروری و تنظیم خانواده.
- ۵۳- حق دسترسی فراگیر و عادلانه به امکانات ورزشی و آموزشی در زمینه تربیت بدنی و تفریحات سالم.
- ۵۴- حق پرورش و شکوفایی استعدادهای ورزشی و حضور در میادین ورزشی در سطح ملی و بین‌المللی متناسب با موازین اسلامی.
- ۵۵- حق برخورداری از بهداشت باروری و بارداری، زایمان سالم، مراقبت‌های بهداشتی پس از زایمان با استفاده از زنان متخصص و پیشگیری و درمان بیماری‌های شایع زنان، بیماری‌های مقاربتی و نازایی آنان.
- ۵۶- حق برخورداری از خدمات مشاوره‌ای و آزمایش‌های پزشکی به منظور اطمینان از سلامت کامل مرد در امر ازدواج و در حین ازدواج.
- ۵۷- حق بهره‌مندی دختران بی‌سرپرست، زنان مطلقه، بیوه، سالخورده و خودسرپرست نیازمند از بیمه‌های عمومی، خدمات مددکاری و بیمه‌های خاص بویژه در بخش بهداشت و درمان.
- ۵۸- حق بهره‌مندی زنان و دختران آسیب‌دیده جسمی، ذهنی، روانی و در معرض آسیب از امداد رسانی و توانبخشی مناسب.
- ۵۹- حق بهره‌مندی از تغذیه سالم خصوصاً در دوران بارداری و شیردهی و وظیفه مراقبت از کودک و تغذیه مناسب او، با اولویت استفاده از شیر مادر.

فصل دوم: حقوق و مسئولیت‌های فرهنگی و معنوی زنان

الف: فرهنگ عمومی

۶۰- حق و مسئولیت در کسب و افزایش آگاهی نسبت به شخصیت، حقوق و نقش خویش در عرصه‌های مختلف زندگی منطبق با آیین مقدس اسلام.

۶۱- حق مصونیت از تعرض گفتاری و رفتاری دیگران و مسئولیت گفتار و رفتار خویش همراه با احترام نسبت به اعضای جامعه.

۶۲- حق و مسئولیت برخورداری از امکان عمل به احکام اسلامی در پوشش اسلامی و مسئولیت رعایت عفاف در جامعه.

۶۳- حق و مسئولیت ارتقای بینش، منش و کنش دینی و انسانی و مصونیت از ناهنجاری‌های فرهنگی و اخلاقی و رفع آنها.

۶۴- حق شرکت در اجتماعات عبادی، فرهنگی و سیاسی.

۶۵- حق تولید برنامه‌ها و کالاهای فرهنگی سالم و بهره‌مندی از آنها.

۶۶- حق تشکیل و اداره مراکز و سازمان‌های فرهنگی-هنری توسط زنان به منظور تربیت زنان متعهد و متخصص جهت توسعه فعالیت‌های فرهنگی آنان.

۶۷- حق تبادل اطلاعات و ارتباطات فرهنگی سازنده در ابعاد ملی و بین‌المللی.

۶۸- حق و مسئولیت زنان در ترویج معارف و فرهنگ اسلام و ارائه الگوی زن مسلمان در سطح ملی و بین‌المللی.

۶۹- حق و مسئولیت زنان در ایجاد همگرایی با رویکرد اخلاقی، دینی در مسائل زنان در سطوح بین‌المللی.

۷۰- حق مشارکت در سیاستگذاری، قانونگذاری، اجرا و نظارت در امور فرهنگی بویژه در خصوص مسائل زنان.

۷۱- حق و مسئولیت آگاهی و کسب مهارت‌های لازم در مدیریت خانه و خانواده، تربیت و پرورش فرزند و مقابله با آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی.

۷۲- حق بهره‌مندی از نظارت مستمر بر فعالیت‌های فرهنگی مرتبط با زنان به منظور حفظ شخصیت، حرمت و کرامت انسانی زن در محصولات فرهنگی.

۷۳- حق بهره‌مندی از مراکز فرهنگی ویژه بانوان با رعایت ضوابط اسلامی، با توجه به خصوصیات روحی و جسمی آنان و با اولویت مناطق محروم.

۷۴- حق برخورداری زنان آسیب‌دیده و آسیب‌پذیر اجتماعی از حمایت‌های مناسب به منظور بهبود وضعیت فرهنگی خود و جامعه.

۷۵- مسئولیت زنان در محافظت از استقلال فرهنگی، هویت اسلامی-ایرانی و همبستگی ملی در فعالیت‌های فرهنگی-آموزشی.

ب: آموزش

۷۶- حق سوادآموزی عمومی، ارتقای آموزشی و برخورداری از امکانات آموزش و پرورش برای زنان.

۷۷- حق تحصیل در آموزش عالی تا بالاترین سطح علمی.

۷۸- حق کسب مهارت‌ها و آموزش‌های تخصصی به صورت کمی و کیفی تا بالاترین سطوح.

۷۹- حق برخورداری زنان و دختران مناطق محروم از حمایت‌های خاص در امر آموزش.

۸۰- حق و مسئولیت در تدوین برنامه‌های درسی و متون آموزشی.

۸۱- حق و مسئولیت در برخورداری از جایگاه شایسته و متناسب با نقش، شان و منزلت زنان در متون درسی و آموزشی.

۸۲- حق مشارکت بانوان در سیاستگذاری و تصمیم‌گیری و مدیریت‌های آموزشی، علمی و حضور فعال در مجامع فرهنگی و علمی داخلی و بین‌المللی.

۸۳- حق شناسایی، حمایت و بهره‌مندی از توانمندی‌های بانوان دارای استعدادهای درخشان و مسئولیت آنها در تامین نیازهای کشور.

۸۴- حق بانوان معلول جسمی و ذهنی نسبت به برخورداری از حمایت‌های لازم در زمینه آموزش و پرورش، دستیابی به آموزش عالی و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای متناسب با استعداد و میزان معلولیت آنان.

ج: پژوهش

۸۵- حق پژوهش، تالیف، ترجمه و انتشار کتب، مقالات در نشریات عمومی و تخصصی با رعایت صداقت، امانت و مصلحت جامعه.

۸۶- حق برخورداری از حمایت‌های لازم نسبت به منابع و امکانات در خصوص تحقیق در مسائل زنان و تربیت نیروی انسانی محقق و حق آگاهی از اطلاعات و نتایج تحقیقات در زمینه‌های مختلف.

۸۷- حق بهره‌مندی از حمایت در آثار علمی-پژوهشی زنان و گسترش مراکز تحقیقاتی با مدیریت زنان.

۸۸- مسئولیت زنان پژوهشگر در ارائه دیدگاه و تبیین دستاوردهای مثبت دینی و ملی در زمینه مسائل زنان به جهانیان.

فصل سوم: حقوق و مسئولیت‌های اقتصادی زنان

الف: حقوق و مسئولیت‌های مالی در خانواده

۸۹- حق بهره‌مندی از نفقه در ازدواج دائم مطابق با شان زن، توسط شوهر یا توسط پدر و فرزند در صورت نیاز زن و توانمندی آنان.

۹۰- حق برخورداری از ماترک متوفی و وصایای مالی آن طبق قوانین اسلامی.

۹۱- حق وقف، پذیرش وقف و رسیدگی به آن.

۹۲- حق پذیرش وکالت یا وصایت در امور اقتصادی.

۹۳- حق تعیین مهریه و دریافت آن از همسر و هر گونه دخل و تصرف در آن.

- ۹۴- حق برخورداری از مستمری در صورت فوت پدر، همسر و فرزند طبق قانون یا قرارداد.
- ۹۵- حق برخورداری وراث قانونی از حقوق بازنشستگی زن کارمند متوفی.
- ۹۶- حق پذیرش قیمومت مالی فرزندان و مسئولیت رعایت حقوق اقتصادی فرزند.
- ۹۷- حق برخورداری زنان و دختران از حمایت‌های لازم در صورت فقر، طلاق، معلولیت، بی‌سرپرستی، بدسرپرستی و ایجاد امکانات جهت توانبخشی و خودکفایی آنها.
- ۹۸- حق دریافت دستمزد از همسر در برابر انجام امور خانه‌داری در صورت تقاضا و حق حمایت از تاثیر کار زن در منزل بر اقتصاد خانواده و درآمد ملی.

ب: حقوق و مسئولیت‌های اشتغال و مشارکت اقتصادی زنان

- ۹۹- حق مالکیت بر اموال و دارایی شخصی و بهره‌برداری از آنها با رعایت حدود شرعی و قانونی.
- ۱۰۰- حق زنان در انعقاد قراردادها و ایقاعات.
- ۱۰۱- حق اشتغال بعد از رسیدن به سن قانونی کار و آزادی انتخاب شغل و بکارگیری سرمایه‌های فردی و مسئولیت رعایت قوانین اسلامی در کسب درآمد و نحوه مصرف آن.
- ۱۰۲- حق بهره‌مندی زنان از اطلاعات، آموزش‌ها و کسب مهارت‌ها و امکانات کار جهت اشتغال مناسب و حق برخورداری از حمایت در این امور برای زنان خود سرپرست (مستقل - غیروابسته) و سرپرست خانوار.
- ۱۰۳- حق برخورداری زنان از مشاوره شغلی و کاریابی توسط بانوان.
- ۱۰۴- حق برخورداری از مزد و مزایای برابر، در شرایط کار مساوی با مردان و سایر زنان.
- ۱۰۵- حق بهره‌مندی از امنیت شغلی، اخلاقی و ایمنی و مسئولیت رعایت عفاف در محیط کار.
- ۱۰۶- حق معافیت زنان از کار اجباری، خطرناک، سخت و زیان‌آور در محیط کار.
- ۱۰۷- حق برخورداری از تسهیلات و ضوابط و قوانین متناسب با مسئولیت‌های خانوادگی (همسری-مادری) زنان در جذب، بکارگیری، ارتقاء و بازنشستگی آنان در زمان اشتغال.

۱۰۸- حق برخورداری از تامین اجتماعی و تسهیلات اقتصادی.

۱۰۹- حق مشارکت زنان در سیاستگذاری‌های اقتصادی و ایجاد و اداره تشکل‌های اقتصادی و عضویت در آنها.

۱۱۰- حق و مسئولیت دریافت و پرداخت دیه و خسارات بر اساس قوانین و مقررات.

۱۱۱- حق برخورداری از حمایت‌های قانونی مناسب و کارآمد برای ممانعت از بهره‌کشی و تجارت و جلوگیری از بکارگیری زنان و دختران در مشاغل غیرقانونی و غیرمشموع.

فصل چهارم: حقوق و مسئولیت‌های سیاسی زنان

الف: حقوق و مسئولیت‌های زنان در سیاست داخلی

۱۱۲- حق و مسئولیت کسب آگاهی و مشارکت و نقش‌آفرینی در تعیین مقدرات اساسی کشور جهت حفظ و تحکیم نظام اسلامی.

۱۱۳- حق و مسئولیت مشارکت در امور جامعه و نظارت بر آن جهت هدایت جامعه بسوی معنویت و فضایل اخلاقی و پیراستن آن از ناهنجاری‌های اخلاقی و رفتاری.

۱۱۴- حق آزادی قلم، بیان، اجتماعات با رعایت موازین.

۱۱۵- حق تاسیس احزاب و دیگر تشکل‌های سیاسی و فعالیت در آنها با رعایت حفظ استقلال کشور، وحدت ملی و مصالح نظام اسلامی.

۱۱۶- حق شرکت در انتخابات و انتخاب‌شدن در مجلس یا شوراهای مختلف، مشارکت در برنامه‌ریزی‌های دولتی و تصدی مدیریت‌های عالی با رعایت موازین.

ب: حقوق و مسئولیت‌های زنان در سیاست بین‌المللی

۱۱۷- حق و مسئولیت آگاهی از رویدادها و مسائل سیاسی جهان، بویژه جهان اسلام.

۱۱۸- حق توسعه ارتباط و تبادل اطلاعات سیاسی سازنده بین بانوان ایران و جهان با رعایت مصالح ملی و ضوابط قانونی.

۱۱۹- حق و مسئولیت حضور فعال و موثر در مجامع اسلامی، منطقه‌ای و بین‌المللی بویژه در زمینه مسائل مربوط به زنان با رعایت ضوابط قانونی.

۱۲۰- مسئولیت تلاش جهت تقویت همبستگی در میان زنان مسلمان و حمایت از حقوق زنان و کودکان محروم و مستضعف جهان.

۱۲۱- حق برخورداری زنان پناهنده به جمهوری اسلامی ایران در تامین امنیت، سلامت و امکان بازگشت آنها به وطن خود.

۱۲۲- حق برخورداری اتباع زن ایرانی از حمایت‌های دولت در برابر اتباع سایر کشورها در حدود مقررات و معاهدات.

۱۲۳- حق بهره‌مندی زنان ایرانی از حمایت‌های قانونی در خصوص ازدواج و تشکیل خانواده با مردان غیر ایرانی با رعایت ضوابط.

ج: حقوق و مسئولیت‌های زنان در امور دفاعی- نظامی

۱۲۴- حق و مسئولیت زنان در دفاع مشروع از دین و کشور و نیز جان، مال و ناموس خود و دیگران.

۱۲۵- حق و مسئولیت زنان در مشارکت و تلاش برای تامین و تحکیم صلح عادلانه جهانی.

۱۲۶- حق برخورداری زنان از حمایت‌های لازم به منظور حفظ تمامیت جسمانی و جلوگیری از هتک حیثیت و ناموس زنان در دوران جنگ، اسارت و اشغال نظامی.

۱۲۷- حق برخورداری از مصونیت خانه و خانواده از تهاجمات نظامی.

۱۲۸- حق برخورداری خانواده‌های شهدا، جانبازان، رزمندگان و آزادگان از حمایت‌های ویژه نظام اسلامی.

۱۲۹- حق و مسئولیت مادران در نگهداری، تربیت و اولویت در قیمومیت فرزندان در صورت شهادت، اسارت و مفقودالاثر شدن همسر.

۱۳۰- حق بهره‌مندی از آموزش و تصدی مشاغل انتظامی.

فصل پنجم: حقوق و مسئولیت‌های قضایی زنان

۱۳۱- حق برخورداری زنان از آموزش‌های حقوقی.

۱۳۲- حق برخورداری از تدابیر قانونی و حمایت قضایی به منظور پیشگیری از جرم و ستم به زنان در خانواده و جامعه و رفع آن.

۱۳۳- حق برخورداری از محاکم خاص خانواده در جهت حفظ اسرار، ایجاد صلح و سازش در خانواده و تسهیل در حل و فصل اختلافات.

۱۳۴- حق دسترسی زنان به نیروی انتظامی و ضابطین دادگستری زن در صورت تعرض، بزه‌دیدگی، اتهام و ارتکاب جرم.

۱۳۵- حق زنان در تصدی مشاغل حقوقی و قضایی مطابق قانون.

۱۳۶- حق اقامه دعوا و دفاع در نزد محاکم دادگستری و سایر مراجع قانونی.

۱۳۷- حق استفاده از وکیل و مشاور حقوقی در دادگاه و یا سایر مراجع قانونی.

۱۳۸- حق برخورداری از حمایت‌های همه‌جانبه دستگاه قضایی با عوامل زمینه‌ساز جرائم علیه زنان و ارتکاب جرائم توسط زنان.

۱۳۹- حق مصونیت زنان متهم از هتک حرمت، اهانت و محرومیت‌های فردی و اجتماعی فراتر از مجازات قانونی.

۱۴۰- حق زنان در معافیت از مجازات در صورت وجود عوامل رافع مسئولیت کیفری.

۱۴۱- حق اعاده حیثیت زنان در اثر تقصیر، اشتباه قاضی در موضوع حکم یا در تطبیق حکم بر مورد خاص و جبران خسارت مادی و معنوی از آنها.

۱۴۲- حق برخورداری از تخفیف قانونی از نظر میزان مجازات و یا معافیت از آن و یا نحوه اجراء، در صورت ندامت و اثبات توبه زنان بزه‌کار در زمان بارداری؛ شیردهی و بیماری.

۱۴۳- حق زنان در ملاقات والدین، فرزندان و همسر در دوران حبس طبق قوانین کشور.

۱۴۴- حق زنان در برخورداری از امکانات مناسب بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و تربیتی در زندان‌ها جهت اصلاح و بازگشت به زندگی سالم اجتماعی.

۱۴۵- حق دختران در برخورداری از کانون‌های اصلاح و تربیت با شرایط مناسب.

۱۴۶- حق زنان در رسیدگی به شکایات از آیین‌های دولتی، مأمورین قضایی و یا واحدهای دولتی جهت احقاق حقوق خود.

۱۴۷- حق و مسئولیت شهادت در دادگاه مطابق با موازین شرعی و قانونی.

۱۴۸- حق برخورداری از حمایت‌های قضایی از سوی مدعی‌العموم علیه ولی و سرپرست قانونی فاقد صلاحیت و دیگر متجاوزان به حقوق آنان.